Valvontaosasto
OHJAS
Jussi Hulkkonen

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Puolustusvaliokunta / VNS 9/2024 vp / Lausuntopyyntö

Valtioneuvoston puolustusselonteko

Lausuntopyyntöönne VNS 9/2024 viitaten, Tulli esittää lausuntonaan seuraavaa:

Monialaisena viranomaisena Tulli toteuttaa toimivaltuuksiensa puitteissa tehtäviään kaikkiaan 11 ministeriön hallinnonalojen tukena, mikä puolustusselonteon osalta näkyy selonteossa esiin nostettujen teemojen osumisena myös Tullin toiminnan kannalta tärkeisiin kehitysteemoihin.

Selonteossa esiin nostetulla tavalla lainsäädännön kehittämistarpeiden osalta on selvää, että etupainotteisuus tulee kehitystyössä olemaan jatkossakin tärkeää ja on kytkettävä myös puolustusselontekoon olennaisesti kytkeytyvän strategisen suunnittelutyön kanssa yhteen. Juridisen kehitystyön näkökulmasta myös tasapainoisen yhteiskunnallisen kehityksen ja viranomaisten kyvykkyyksien kehittäminen esimerkiksi uusien teknologioiden osalta on tärkeää huomioida johdonmukaisesti.

Lainsäädäntönäkökulmasta erityisesti lainsäädännön selkeyden merkitys erilaisissa yhteiskunnallisissa häiriö- ja poikkeustilanteissa ja niihin tiiviisti nivoutuvassa viranomaisyhteistyössä on ensiarvoisen tärkeää. Tullin näkökulmasta puolustusselontekoon liittyvin osin niin tiedonvaihdon kuin virka-apujen osalta tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö kattaa toiminnan tarpeet sinänsä asianmukaisesti.

Teknologisen kehityksen ja digitalisaation näkökulmasta kansainvälisen kaupan globalisoituminen ja ylikansallisten alustapalvelujen hyödyntäminen palveluiden, tuotteiden tai näiden yhdistelmiä paikkariippumattomasti ostettaessa ovat lisänneet ja tulevat jatkossakin voimakkaasti lisäämään viranomaisten käytössä olevan tiedon määrää. Samaan kehityskulkuun liittyvän teknologian ja sähköisen kaupankäynnin kasvun voidaan vastavuoroisesti nähdä myös mahdollistavan uudenlaisia uhkia yhteiskuntamme sisäisen turvallisuuden ja tavaraturvallisuuden näkökulmasta, sillä rikollisen toiminnan mahdollisuudet tiedon, logistiikan ja kehittyneiden salausjärjestelmien hyödyntämiseen kasvavat. Tämä merkitsee viranomaiskentän laajan teknisen kyvykkyyden ja kyberosaamisen korostumista jatkossa. Myös Tulli varautuu osaltaan kehitykseen tavaraturvallisuuden sekä huoltovarmuuden varmistajana normaali- ja poikkeusoloissa.

Teknologisen kehityksen nopeus tuo lisähaasteita myös toimitusketjuihin kytkeytyvien haavoittuvuuksien lisääntymisen muodossa, mikä puolestaan korostaa viranomaisyhteistyöhön liittyviä tarpeita. Yhteistyö varsinkin riskienhallinnan kehittämisen, yhteisen tilannetietoisuuden, tiedonvaihdon ja operatiivisen

yhteistoiminnan merkityksen osalta korostuvat. Näiden kaikkien onnistuminen tulee myös mahdollisuuksien mukaan taata tarkoituksenmukaisella lainsäädännöllä. Yhtenä keskeisenä aloitteena tästä näkökulmasta tullipoliittisella sektorilla tulee lähivuosina olemaan EU:n tullioliittoon kohdistuva, jo käynnistynyt tullireformi ja EU:n oman tulliviranomaisen (EUCA) perustaminen, mikä tulee toteutuessaan tehostamaan viranomaisten tiedonvaihtoa ja oikeuspohjan kattavuutta merkittävästi.

Myös viranomaisyhteistyön näkökulmasta teknologisen kehityksen osalta yhtenä tavoitteena tulee olla päätöksenteon tukeminen tarkemmalla ja nopeammin käyttöön saatavalla tiedolla. Kriittisiä osaamisalueita ovat myös järjestelmien kyberhäiriöiden sietokyky. Ennakoinnin, strategisen analyysin ja poikkeamien tunnistamiseen kehitettyjen prosessien avulla varautumistoimet ja etupainotteinen käsitys toimintaympäristön muutoksista on mahdollista varmistaa. Tämä tukee tällöin myös viranomaisten kyvykkyyttä tunnistaa hybridiuhkia. Yhtenä onnistuneena esimerkkinä suomalaisesta moniviranomaisyhteistyöstä voidaan tässä yhteydessä mainita eurooppalaisen sotilaallisen liikkuvuuden (Military Mobility) hanke, minkä osalta Tullin näkökulmasta relevantit tullimenettelyihin liittyvät tullimuodollisuudet voidaan tilanteesta riippuen täyttää tarvittaessa sujuvasti ja viiveettä, tilanteen edellyttämällä tavalla jo nykyisellään. Tullilla on myös nykyisellään merkittävä rooli NATO- ja DCA –sopimusten valvonta- ja tulliselvitysprosesseissa sekä tulliväyliin liittyvien päätösten, ja Puolustusvoimien kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämisessä valtionhallinnon sisäisessä valvonta- ja sujuvuusyhteistyössä.

Tullin tehtävänä on tulliselvityksen lisäksi erityisesti Suomen valtakunnan rajat ylittävän liikenteen valvonta ja siinä nimenomaan poikkeamien havainnointi ja poikkeamiin reagointi, mikä pakotevalvonnan näkökulmasta on korostunut viime vuosina merkittävästi. Osana Suomen puolustuskyvyn ylläpitoa Tulli huolehtii asevalvontajärjestelmään liittyvästä valvonnasta, jolta osin toiminnan kohteena ovat niin aseet kuin niihin liittyvät teknologiat, CBRNE-aineet sekä joukkotuhoaseet. Tältä osin Tullin monialainen valvontatyö tukee vahvasti puolustusvoimia ja eri valvontaviranomaisten valvontatehtäviä erityisesti normaaliajan mutta myös poikkeusajan viranomaistoiminnan kautta. Tulli vastaa myös Suomessa EU:n asettamien pakotteiden valvonnasta, erityisesti Venäjään kohdistuvien pakotteiden osalta. Tulli onkin tehostanut olennaisesti yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa pakotteiden valvonnassa ja osallistunut kansainvälisiin hankkeisiin valvonnan yhtenäistämiseksi. Näiden toimien avulla pyritään osaltaan varmistamaan, että Suomi noudattaa kansainvälisiä pakotteita ja edistää osaltaan turvallisuutta muuttuvassa geopoliittisessa tilanteessa.

Myös kansallisen huoltovarmuuden näkökulmasta kriittisen osaamisen ja huoltovarmuuden varmistaminen edellyttävät pitkäjänteistä viranomaisyhteistyötä mm. teknologiaan liittyvän tutkimuksen, viranomaisten kyvykkyyksien kehittämisen ja lainsäädännön kehittämisen osalta. Tehokkaan tullitoiminnan – niin tullausprosessien kuin valvonnallisten toimenpiteiden näkökulmasta – merkitys toimivan ja kilpailukykyisen kansallisen ja eurooppalaisen kriittisen teollisuuden tukijana ja varmistajana on suuri.

Tätä taustaa vasten Tulli ilmaisee tukensa selonteolle ja siinä esitetyille johtopäätöksille.

Jussi Hulkkonen
Tulliylitarkastaja